

Hur trä- och byggbranschen kan bidra till ett bättre klimat – ett arbetstagarperspektiv

European Federation
of Building
and Woodworkers

BTI
Byggnads- och
Träarbetar-Internationalen
www.bwint.org

Byggnads- och Träarbetar-Internationalen - BTI är den globala fackliga federationen för fria och demokratiska fackförbund med medlemmar i byggnads-, byggmaterial- och träindustrin samt skogsbruket och närbesläktade branscher. BTI har 333 medlemsförbund, vilka tillsammans representerar ca 12 miljoner medlemmar i 130 länder. Huvudkontoret ligger i Geneve, Schweiz. BTI har också regional- och projektkontor i Panama, Malaysia, Sydafrika, Indien, Burkina Faso, Kambodja, Kenya, Libanon, Ryssland, Peru och i Brasilien. BTI:s uppdrag är att främja utvecklingen av fackföreningar i byggnads-, trä- och skogssektorerna i hela världen samt att främja och hävda arbetstagarnas rättigheter i ett hållbart utvecklingssammanhang.

©Byggnads- och Träarbetar-Internationalen, Geneve, maj 2015
www.bwint.org

Hur trä- och byggbranschen kan bidra till ett bättre klimat – ett arbetstagarperspektiv

Sammanfattning

FN:s klimatpanel, IPCC, släppte sin femte utvärderingsrapport under hösten 2014. Den mest anmärkningsvärda förändringen sedan deras fjärde rapport från 2007 är användningen av ordet "oåterkallelig". I den aktuella rapporten nämns ordet 31 gånger, mot att knappt ha förekommit alls i tidigare rapporter. Det är världens forskares sätt att tala om för oss att det börjar bli mycket hög tid att göra något åt klimathotet.

Temperaturen och havsytan har redan börjat stiga. Skador som kan ha orsakats eller förvärrats av klimatförändringarna skymtar förbi i nyheterna var och varannan dag. Liv och försörjningsmöjligheter har gått förlorade i översvämningar, stormar, värmeböljor och extrem torka. År 2050 kan upp till en miljard människor ha tvingats flytta på sig på grund av klimatförändringarna;

de som bor på låglänta öar, i deltan, men också storstadsbor i områden där havsnivåhöjningar och stormar kan ställa till det. Som alltid drabbas de fattigaste länderna och människorna där värst; småbönder, daglönare, ursprungsbefolkningar, kvinnor och barn. I utvecklingsländer har landsbygdens kvinnor och unga sällan fasta anställningar samtidigt som de ofta ansvarar för att försörja familjen med vatten, mat och eldningsbart träbränsle för att kunna laga mat. På flera sätt blir de därmed sårbara för klimatförändringarnas konsekvenser. Men kvinnor och ungdomar brukar å andra sidan ha lättare att ta till sig nya rön. När alla världens människor nu behöver anamma en hållbar livsstil och ändra gamla vanor kan den bästa strategin vara att stötta kvinnor och unga att ta steg i klimatsmart riktning.

Den nuvarande politikens inriktning, nästan oavsett vilket vi ser till, stjälper snarare än hjälper de förändringar som krävs för att möta klimathotet. Den ökande ojämlikheten i världen försvårar också en global klimatpolitik, eftersom man också måste adressera sociala orättvisor för att få till ett globalt klimatavtal. Social rättvisa kommer å andra sidan inte heller att bli möjlig att uppnå om klimatförändringarna fortsätter att försämra världens försörjningsförutsättningar, speciellt som de fattigaste människorna och de fattigaste länderna drabbas värst. Den rika världen måste alltså gå i bräschen för att börja bromsa klimatförändringarna här och nu. Den fackliga rörelsen har en unik och central roll i utvecklingen av strategier för att ta itu med både klimatproblemen och de sociala orättvisorna, som riskerar att bli ännu mer sammanflätade kriser än de redan är. Rätt utformade klimatinvesteringar, att bygga och bygga om våra samhällen i hållbar riktning, skulle inte bara lindra klimatkrisen och de sociala orättvisorna, utan de skulle också kunna hjälpa oss ur den ekonomiska kris med hög arbetslöshet som många länder nu genomlider.

Införandet av ny klimatsmart teknik i hela byggmaterial- och bygg- och anläggningskedjan kommer att kräva arbetstagare att anpassa sig. Inte minst kommer detta att påverka byggandet i trä – i allt från skogsbruk till trävarubranschen, eftersom klimatsmart skogsbruk, träanvändande och träbyggnad binder kol och därmed minskar halten av växthusgaser i atmosfären och klimatförändringen. Alla anställda i dessa branscher kommer att behöva kompletterande yrkesutbildning för att på bästa sätt kunna använda de nya klimatsmarta teknikerna så att våra branscher kan bli en del av lösningen på klimatproblematiken, snarare än en del av problemet, vilket vi tyvärr är idag eftersom byggande och boende står för en stor del av världens klimatutsläpp.

Politiken måste hitta en klimatsmart balans i hur vi använder vår skog och virkestillväxten. För den biologiska mångfaldens skull behövs en del naturskyddsreservat ("träd-museer"), och stående skog kan lagra koldioxid, och hugger man ned kan den bli bränsle och ersätta kol och olja. Allra viktigast är dock att hållbart sköta och skörda skogen och använda virket så de fortsatt kan lagra kol medan det växer nya träd som binder kol där det gamla stod. Ett sätt att kombinera dessa frågor är att bygga med certifierat virke, där både miljö och sociala faktorer ingår i märkningen. Hållbart byggande i trä kan ge folk både husrum och sysselsättning, och därmed förbättra levnadsvillkoren och försörjningen för väldigt många människor. Det vi bygger från och med nu måste dessutom hålla länge, längre än det som byggs idag håller. Därför måste det som byggs, byggas så att det blir lättare att underhålla, uppgradera, demontera och återanvända. Den samlade koldioxidfotavtrycket av det som byggs ska också vara radikalt lägre än det hittills har varit.

Innan globaliseringen gick i spinn och våra ekonomier började domineras av multinationella företag, däribland många internationella byggföretag, byggdes det mycket oftare med lokala byggmaterial och med hänsyn till den omgivande miljön. Idag kan man se samma sorts urbana byggnader oavsett lokala förhållanden, där standardiserade byggmaterial från globala försörjningskedjor använts. Sådana byggnader har ofta

större koldioxidfotavtryck och de har ofta slagits upp på platser som skulle ansetts riskabla om man utgått från lokalkännedomen. Genom att i högre grad designa och konstruera byggnader efter de lokala, kulturella och miljömässiga sammanhangen på plats ökar möjligheterna att använda och stödja lokala kompetenser och lokala byggmaterialföretag och därigenom förstärka såväl de sociala, miljömässiga som ekonomiska hållbarheten. Den "västerländska" livsstilen kan inte fungera som "role-model" för utvecklingen i resten av världen.

Grunderna i livet: sjukvård, tak över huvudet, livsmedelssäkerhet, och anständigt arbete för alla måste vara en integrerad del av den politik som förhoppningsvis ska kunna leda fram till ett avtal i de kommande klimatförhandlingarna. Utan ett engagemang för social rättvisa och omfattande ekonomiska hållbara investeringar kommer knappast ett klimatavtal till stånd. Världens fackföreningar måste tillsammans med andra sociala och miljöengagerade grupper som värnar om en just omställning av våra ekonomier hjälpa världens länder att nå ett avtal. Regeringarna måste då öka den totala nivån på investeringar, och inte bara för klimatskäl, men också av ekonomiska återhämtnings-skäl och för att främja social rättvisa. Det är helt klart att den senaste tidens åtstramningsbaserade politik har lett till eftersatt underhåll, urholkat yrkeskunnande i massarbetslöshetens spår, och dessutom snabbt ökande global ojämlikhet. Dessutom har de behövliga klimatsmarta investeringarna

It ex energieffektivare byggnader, förnybar energi och fossilfri kollektivtrafik utblivit. Förutom att regeringarna måste föra en hållbar skattepolitik och investera mer och klimatsmartare måste de också införa miljömässiga och sociala klausuler i anbudshandlingarna för offentliga arbeten.

FN:s så kallade Stern-rapporten, om att det skulle bli mycket dyrare att leva med klimatförändringarna än att åtgärda dem genom att minska utsläppen, kallade ekonomins klimatpåverkan för världens största marknadsmisslyckande. Som fackföreningar måste vi säkerställa att politiken gör marknaden till sin tjänare för att nå demokratiskt uppsatta mål på effektivast möjliga sätt. Det är så marknader med omgivande goda regelverk kan fungera om politiken gör sitt jobb.

Bygg- och träfackens rekommendationer för att komma tillrätta med klimatproblemet:

- Arbetstagare och deras representanter bör som erkänd så kallad "major group" ingå i klimatförhandlingsdiskussioner på alla nivåer.
- Regeringar bör säkerställa att alla de investeringar som föreslås av IPCC för att vi ska hålla oss under tvågradersmålet verkligen genomförs.
- Regeringar gör genomföra stora investerings- och låneprogram, som syftar till att minska växthusgasutsläppen och främja social rättvisa. För att säkerställa att även företagens och hushållens investeringar i mycket högre utsträckning också leder till utsläppsminskningar bör förorenaren-betalar-principen genomsyra hela skattesystemet. Den rika världens länder måste också hjälpa världens fattiga att göra de klimatinvesteringar som behöver göras där både för att minska utsläpp och göra nödvändiga anpassningar till ett förändrat klimat.
- WTO-regelverket måste anpassas så att det stödjer en klimatomställning världen över.
- Klimatsmart teknik måste göras tillgänglig världen över, och arbetstagarna måste få adekvat yrkesutbildning och kompetensutveckling för att fullt ut kunna medverka i klimatomställningen.
- Alla upphandlingsförfaranden inom den offentliga sektorn bör innehålla miljökrav och sociala krav, och på så sätt bidra till minskande växthusgasutsläpp och att Internationella arbetsorganisationens, ILO:s, alla standarder nås.
- Internationella utvecklingsbanker bör på samma sätt verka för att all deras utlåning sker till projekt som lovar att följa ILO:s alla standarder och därtill bidra till ökad hållbarhet och minskande utsläpp.
- Enhetliga byggnormer och standarder måste inkludera klimatutsläppskrav. Befintliga byggnader bör renoveras för att uppnå ambitiöst satta energieffektivitetskrav så snabbt som möjligt.
- Offentlig upphandling av träprodukter ska säkerställa att det som köps in kommer från hållbart förvaltade skogar, t ex genom att använda sig av något av de två internationella skogscertifieringssystemen FSC eller PEFC.
- Konsumtionsbaserade växthusgasberäkningar måste utvecklas jämte de produktionsbaserade beräkningarna.

Ett förändrat klimat betraktat ur ett arbetstagarperspektiv

FN:s klimatpanel, IPCC, släppte sin femte utvärderingsrapport under hösten 2014. Den mest anmärkningsvärda förändringen sedan deras fjärde rapport från 2007 är användningen av ordet "oåterkallelig". I den aktuella rapporten nämns ordet 31 gånger, mot att knappt ha förekommit alls i tidigare rapporter. Det är världens forskare sätta att tala om för oss att det börjar bli tid att göra något åt klimathotet.

Effekterna av klimatförändringarna är redan ödesdigra för dem som drabbas, och kommer att bli värre och drabba allt fler med tiden om vi inte radikalt lägger om klimatpolitiken:

- Kreditvärderingsinstitutet Standard and Poors har identifierat asiatiska och afrikanska länder som de som kan drabbas värst till följd av klimatförändringarna.
- Medan alla regeringar i klimatförhandlingssammanhang upprepar målet att begränsa uppvärmningen till 2 ° C ökar fortfarande världens utsläpp, enligt revisionsfirman PWC.
- USA-baserade National Oceanic and Atmospheric Administration, NOAA, beräknade att "värmestressrelaterade arbetsproduktivitetsförlusterna kommer att fördubblas globalt 2050 med ett varmare klimat".
- Mellan 2030 och 2050 förväntas klimatförändringarna orsaka cirka 250 000 extra dödsfall per år, från undernäring, malaria, diarré och värmestress.
- Klimatförändringar förvärrar den globala ojämlikheten, och den globala ojämlikheten minskar i sin tur möjligheten för världen att reagera på klimatförändringarna. Mer än en tredjedel av den mänskliga befolkningen lever i kustområdena och på små öar som ligger inom 100 km från kusten och mindre än 50 meter över havet. Kombinationen av stigande havsnivåer, allt mer intensiva stormar, och förstörelse av kusternas ekosystem (mangrove, våtmarker, bevuxna sanddyner och korallrev) lämnar människor i låglänt kustnära terräng sårbara. År 2050 riskerar uppskattningsvis ända upp till 1 miljard människor i värsta fall att tvingas flytta på grund av klimatförändringarna

Temperaturen och havsytan har redan börjat stiga. Skador som kan ha orsakats eller förvärrats av klimatförändringarna skymtar förbi i nyheterna var och varannan dag. Liv och försörjningsmöjligheter har gått förlorade i översvämningar, stormar, värmeböljor och extrem torka. År 2050 kan upp till en miljard människor ha tvingats flytta på sig på grund av klimatförändringarna; de som bor på låglänta öar, i deltan, men också storstadsbor i områden där havsnivåhöjningar och stormar kan ställa till det. Som alltid drabbas de fattigaste länderna och människorna där värst; småbönder, daglönare, ursprungsbefolkningar, kvinnor och barn. I utvecklingsländer har landsbygdens kvinnor och unga sällan fasta anställningar samtidigt som de ofta ansvarar för att förse familjen med vatten, mat och eldningsbart träbränsle för att kunna laga mat. Kvinnor utgör nästan

80 procent av jordbrukssektorn i Afrika, och de flesta är utsatta och fattiga. Sjuettio procent av de 1,3 miljarder människor i utvecklingsländerna som lever under tröskeln till fattigdom är kvinnor. På flera sätt blir de därmed sårbara för klimatförändringarnas konsekvenser.

Men kvinnor och ungdomar brukar å andra sidan ha lättare att ta till sig nya rön. När alla världens människor nu behöver anamma en hållbar livsstil och ändra gamla vanor kan den bästa strategin vara att stötta kvinnor och unga att ta steg i klimatsmart riktning.

Den nuvarande politikens inriktning, nästan oavsett vilket vi ser till, stjälper snarare än hjälper de förändringar som krävs för att möta klimathotet. Den ökande ojämlikheten i världen försvårar också en den globala klimatpolitiken, eftersom man också måste adressera sociala orättvisor för att få till ett globalt klimatavtal. Social rättvisa kommer å andra sidan inte heller att bli möjlig att uppnå om klimatförändringarna fortsätter att försämra världens försörjningsförutsättningar, speciellt som de fattigaste människorna och de fattigaste länderna drabbas värst. Den rika världen måste alltså gå i bräschen för att börja bromsa klimatförändringarna här och nu. Den fackliga rörelsen har en unik och central roll i utvecklingen av strategier för att ta itu med både klimatproblemen och de sociala orättvisorna, som riskerar att bli ännu mer sammanflätade kriser än de redan är. Rätt utformade klimatinvesteringar, att bygga och bygga om våra samhällen i hållbar riktning, skulle inte bara lindra klimatkrisen och de sociala orättvisorna, utan de skulle också kunna hjälpa oss ur den ekonomiska kris med hög arbetslöshet som många länder nu genomlider.

Den rika världen måste inte bara investera i sin egen klimatomställning utan också hjälpa till att finansiera och hitta teknisk lösningar som passar i utvecklingsländerna. En lantlig fattig person i Indien släpper endast 50 till 60 kg kol om året jämfört med världsgenomsnittet på 1100 kg, eller 5000 kg som medelamerikanen.

Som representanter för miljontals arbetstagare inom bygg-, byggmaterial-, och skogsproduktsektorn, har de tre organisationer som publicerar denna rapport lång erfarenhet och kompetens av hur klimatfrågan hänger ihop med de ekonomiska och sociala frågor som vanligtvis omfattas av fackliga förhandlingar. Våra medlemmar drabbas av både klimatförändringar och sociala orättvisor, men vi sitter också på kunskaper och därmed möjliga dellösningar på de kriser vi alla står inför – inte minst klimatkrisen och de sociala orättvisor som följer av den och den alltmer ojämlika ekonomiska utvecklingen. Vad som följer är ett ramverk för att utveckla socialt medvetna, kulturellt hållbara, klimatsmarta metoder och våra organisationers rekommendationer till alla som vill påverka de kommande klimatförhandlingarna i rätt riktning.

Internationella avtal brukar tyvärr behandla arbetslivsfrågor styvmoderligt. För att en få till en hållbarhetsomställning måste engagerade arbetstagare och deras företrädare få vara med i beslutsprocesserna. Det är våra medlemmar som till slut ska göra jobbet. Stadsplanering, byggnormer och byggregulerade koder, som klimatforskarna säger måste bli en del av framtidens klimatpolitik måste beslutas i samråd med arbetstagare. Lokal kunskap behövs eftersom även små förändringar i markanvändning, skogsskötsel eller bygg- och anläggningsmetoder kan få stora negativa konsekvenser om de inte är verklighetsförankrade. Eftersom de stora förändringar som krävs i en hållbarhetsomställning beror av att alla börjar ta till sig klimatsmarta metoder krävs å andra sidan också vidareutbildning av våra medlemmar. Detta gäller speciellt kvinnor och migrantarbetare som inte bara måste få adekvat utbildning utan också formella rättigheter och anställningar. Ojämlikheten i världen och världshandeln måste börja minska istället för att fortsätta öka för att en global klimatpolitik ska vara möjlig, både att få igenom politiskt, och kunna genomföras praktiskt. Samtidigt måste vi lyckas med omställningen till en klimatsmart ekonomi eftersom fortsätta utsläpp och de klimatförändringar som då inträffar kommer att bli ödesdigra för oss alla.

Konsekvenserna av en mycket varmare och mer ojämlig värld omöjliggör nämligen en hållbar utveckling. Miljö - alla typer av ekosystem kommer att störas eller i värsta fall förstöras. Ekonomiskt - stora produktionsförluster kommer att inträffa och många ekonomiska tillgångar kommer att förstöras, särskilt i kuststäder och låglänta jordbruksområden. Socialt - alla dessa störningar kommer att göra det svårare att tillgodose grundläggande sociala behov, vilket kommer att leda till att det blir svårare att komma överens och få till en effektiv omställningspolitik.

Förenta Nationerna har arbetat med klimatpolitiken under flera decennier. FN arrangerar de årliga klimatförhandlingarna, och nästa möte, COP-21, äger rum i Paris i december 2015. Trots dessa förhandlingar har växthusgasutsläppen fortsatt att öka. Vissa länder har dock kunnat minska utsläppen av växthusgaser samtidigt

som de haft en mer gynnsam ekonomisk utveckling än länder som gör lite eller ingenting. Detta visar att det är lönsamt snarare än olönsamt för länder att föra en verksam klimatpolitik, och att miljöförbättringar och social rättvisa kan uppnås samtidigt. Ett historiskt bilateralt klimatavtal mellan Kina och USA nåddes 2014, vilket är en förhoppningsfull signal inför klimattoppmötet i Paris. En annan positiv nyhet är de stora kostnadsänkningar på förnybar energiteknik som har rapporterats nyligen. Med den stora och ökande världshandeln ökar också insikten att det är den rika världens konsumtionsvanor, som ofta baseras på billig import från utvecklingsländer, som orsakar mycket av de nu snabbt ökande utsläppen i t ex Kina. Den rika världen måste hjälpa utvecklingsländerna att minska sina utsläpp eftersom en del av dem egentligen är våra – för utsläppen uppstår när de tillverkar det som vi sedan konsumerar.

Genom historiens lopp har ofta ekonomier gått över styr antingen för att de överskridit den lokala miljöns bärkraft eller för att de sociala orättvisorna lett till oroligheter. Den hållbara utvecklingens principer går ut på att med miljöns som bas, och en politiskt reglerad marknadsekonomi, säkerställa social välfärd för alla. Då gäller det att sköta om och investera i naturkapitalet, t ex skogen, och också säkerställa att resurserna som ekonomin genererar fördelas på ett rimligt rättvist sätt. Klimatförhandlingarna är till sin natur globala för att alla länders utsläpp bidrar till problemen, och klimatförändringarnas konsekvenser drabbar hela jorden. Historiskt sett är världsekonomin större och rikare än någonsin, vilket blir ett klimatproblem i och med att den drivs till över 75 % av fossil energi, men samtidigt kan mer arbetskraft, teknik, kunskaper och pengar än någonsin tidigare sättas in för att lösa problemet. Dock måste man då ta de historiska erfarenheterna till hjälp. Miljön är basen och måste skyddas, och utfallet bli rättvist.

Hur kan skogs-, trä- och byggbranscherna utvecklas för att hjälpa bromsa klimattförändringen?

En utsläppsminskande politik som samtidigt anpassar våra samhällen till de klimattförändringar som inte kommer att kunna undvikas kommer att innebära stora förändringar för många sektorer, inte minst skogs-, trä- och byggbranscherna. Energieffektiviseringsåtgärder kommer att hamna i förgrunden, och vi kommer att behöva bygga (och bygga om) mycket i samhället. Vi kommer att behöva designa våra byggnader annorlunda, tänka nytt kring hur vi värmer och kyler dem, och vilka byggmaterial vi använder. Dessutom behöver stadsplaneringen, särskilt i tätbebyggda områden, inbegripa hållbara transporter och en massa andra samhällsfunktioner som också måste bli lika klimatsmarta som framtidens byggnader. Frankfurt har fått pris i sin egenskap inte bara som finanscentrum, utan också som grön stad, så det går att kombinera ekonomi och miljö.

Införandet av ny teknik och nytt kunnande behövs i såväl skogs-, trä- och byggbranschen, och det kommer att innebära att våra medlemmar får lära nytt, och ibland t.o.m. kanske lära om. Denna klimatskolningsprocess måste planeras, införas integrerat i yrkesutbildningen, men också ges till de redan yrkesverksamma i form av vidareutbildning på jobbet.

Skogsbruket är en extra viktig bransch i klimatsammanhang eftersom avskogning leder till ökade utsläpp medan en växande virkesstock binder kol. Även avverkat virke som lever kvar i produkter, som möbler eller timmerhus, fortsätter binda kol. Att få stopp på avskogning generellt, och illegal skogsavverkning specifikt, är dessutom viktigt för att det fördriver de grupper som bor i skogen, både skogsarbetarfamiljer, ursprungsbefolkningar, och även de som bor nedströms, då avverkningar ofta leder till översvämningar då den nedhuggna växtligheten och dess rötter inte längre kan binda så mycket vatten när det regnar mycket på kort tid.

Klimattförändringen i sig hotar också skogar, eftersom trädslag och andra växter är anpassade och rotade i ett klimat, och om det förändras för fort så klarar inte alla växter och träd av det. Det är inte bara temperaturökningen som kan spöka, utan också stormfällan, torkperioder eller ökad översvämningrisk. Skogsbruket måste efter bästa förmåga hitta adaptiva skogsskötselmetoder som passar i ett föränderligt klimat.

Politiken måste hitta en klimatsmart balans i hur vi använder vår skog och virkestillväxten. För den biologiska mångfaldens skull behövs en del naturskyddsreservat ("träd-museer"), och stående skog kan lagra koldioxid, och hugger man ned kan den bli bränsle och ersätta kol och olja. Allra viktigast är dock att hållbart sköta och skörda skogen och använda virket så de fortsatt kan

lagra kol medan det växer nya träd som binder kol där det gamla stod. Ett sätt att kombinera dessa frågor är att bygga med certifierat virke, där både miljö och sociala faktorer ingår i märkningen. Hållbart byggande i trä kan ge folk både husrum och sysselsättning, och därmed förbättra levnadsvillkoren och försörjningen för väldigt många människor. Det vi bygger från och med nu måste dessutom hålla länge, längre än det som byggs idag håller. Därför måste det som byggs, byggas så att det blir lättare att underhålla, uppgradera, demontera och återanvända. Den samlade koldioxidfotavtrycket av det som byggs ska också vara radikalt lägre än det hittills har varit.

Skogs-, trä- och byggsektorerna sysselsätter cirka 200 miljoner arbetstagare globalt, och kanske tre gånger så många i den informella ekonomin som stödjer dessa sektorer. De kommande decennierna kommer dessa sektorer och deras anställda att spela en viktig roll i att bidra till möjligheterna att minska utsläppen. Med rätt politik och investeringar kan vi hålla klimattförändringen under den temperaturhöjning på två grader som forskarna säger minskar risken för stora negativa konsekvenser för ekosystem och människan och vår ekonomi. Tekniskt har vi alla verktyg som krävs för att ställa om, men frågan är om vi kan enas om att ta de politiska beslut som krävs. Vi behöver viljan och modet att anta den politik som skulle göra det möjligt för företag och arbetstagare att skapa en hållbar värld.

Utmaningen för alla våra branscher är att utveckla och använda klimattvänliga material och i hela kedjan från naturresurs till färdig konstruktion i bruk för att på så sätt minimera koldioxidfotavtrycket av vår samlade verksamhet. Det vi bygger ska sedan också användas länge, vad gäller hus kanske i århundraden, och det är alltså den samlade miljöpåverkan, energiåtgången, klimattutsläppen, från det att ett träd i skogen blir till timmerstock och fram till dess att huset den var en del av rivs och materialet helst kan återanvändas, som ska minimeras. Det som växer i skogen ska också ge största nytta möjliga nytta, såväl ekonomiskt, miljömässigt som socialt. Givetvis ska man använda restbiomassa utan andra användningsområden till biodrivmedel och biobränslen för att ersätta fossila bränslen, men trävirke som kan användas i andra syften och lagra kol som t ex en del av ett hus i hundratals år ska givetvis inte bara eldas upp, åtminstone inte förrän om flera hundra år när det kanske inte längre går att återanvända i ett husbygge.

De byggnader och den infrastruktur som vi kommer att behöva bygga under de närmaste årtionena kommer att behöva tjäna flera syften. Förutom att skapa ekonomiska vinster för ägarna och jobb åt arbetstagare måste vår

nya stadsmiljö kunna möta en massa samhällsbehov nu och flera decennier och århundraden framåt. I framtidens hållbara städer ska man leva tryggt från klimatförändringarnas verkningar, och inte heller bidra till klimatutsläpp, vilket kommer att ställa stora krav på all kringliggande infrastruktur runt de energisnåla husen som antagligen har solceller på taken. Bygg- och byggmaterialsbranschen, som ofta har varit långt ifrån hållbar i det förflutna, måste nu fortsätta det nyss påbörjade arbetet att utveckla hållbara byggmaterial, byggmetoder och byggnader. Det vi bygger från och med nu måste inte bara hålla längre än förr utan också vara mycket lättare att underhålla, uppgradera, demontera och återanvända. Koldioxidfootavtryck för allt det som byggs ska vara radikalt lägre än det brukade vara.

Genom att använda mer kolbindande trä i byggnadskonstruktion skulle långlivade rättdesignade lågenergihus med solpaneler på taket kunna få negativa koldioxidbidrag. Trä som byggmaterial isolerar dessutom bra, vilket underlättar att få till ett energisnålt hus. Att veta mer om hur det är möjligt att lagra kol i jord, i skog på rot, eller i långlivade träkonstruktioner är viktigt i klimatpolitiken, men också i en massa andra politikområden. Hög mullhalt, d v s mycket kol, i jorden gynnar jordbruksproduktiviteten. Välskötta skogar binder inte bara kol utan kan ha en massa andra miljöpolitiska finesser. Att börja bygga mer i trä, och därmed binda kol i funktionella träbyggnader, kan fylla såväl arbetsmarknadspolitiska, näringspolitiska och socialpolitiska funktioner. Det behöver byggas mycket de kommande åren för att unga ska kunna flytta hemifrån, studenter ska kunna flytta till universitetsorterna, folk ska kunna flytta dit jobben finns, och migrationen som underlättar den demografiska omställningen vi står inför med många äldre kommer inte att fungera utan ökat bostadsbyggande.

Avskogning är den näst största källan till koldioxidutsläpp efter fossila bränslen. Vissa kolsänkor kompenseras redan i reda pengar, till exempel jordförbättrande

kolbindande projekt som är en del av de flexibla mekanismerna i FN:s Kyoto-protokoll. Förbättrade redovisningsregler för kollagring, och möjligheter att få en monetär belöning för att lösa miljöproblem i allmänhet och klimatförändringar specifikt, skulle göra kollagring mer attraktivt i skogsbruk, byggnadsmaterial-, trä- och byggsektorerna. En breddning av principen att förorenaren betalar skulle vara ett sätt att göra att aktiviteter som avger växthusgasutsläpp ska betala, medan verksamheter och produkter som lagrar kol bör kompenseras. Förändringstakten mot ett koldioxidneutralt byggande, byggmaterial, och träindustrin har långsamt kommit igång, men förändringen sker för långsamt och behöver hjälp av politiken för att nödvändig fart. Till exempel bör energieffektivitetsförbättrande ombyggnader stödjas, speciellt i områden som behöver moderniseras av sociala skäl, där en samlad insats kan finansieras från flera budgetar givet att man kan förbättra folkhälsan, minska arbetslösheten, förbättra skolresultaten, minska segregation, utsatthet, utslagning och åsiktsradikalisering.

Vad vi som arbetstagare inom skogs-, trä- och byggsektorerna gör på jobbet, vilken kompetens vi har eller kan få tillgång till, vilka val vi har och vilka val vi gör kommer att vara av yttersta vikt i kampen mot klimatförändringarna. Vi är en del av lösningen, särskilt om vi kan förena utsläppsminskningar och klimatanpassning i alla delar av de byggprojekt vi medverkar i. Kan man få in ett klimatsmart helhetstänkande i alla de dagliga arbetsmomenten och besluten i hela byggkedjan, från ritbordet till att dess att den sista som vistas i lokalerna flyttar ut (inte in), så är mycket vunnet. Att vi förändrar hur vi gör saker är extra viktigt eftersom att det är ett faktum att vi måste bygga så mycket nytt och bygga om så mycket befintligt för att hållbarhetsanpassa våra samhällen och vår ekonomi såväl miljömässigt, socialt som ekonomiskt de kommande decennierna. I praktiken försvåras detta arbete av att designern, byggherren, byggnadsägaren och hyresgästen är olika personer, där inget tar ett helhetsperspektiv på vare sig miljöpåverkan, energiåtgång eller ens kostnaderna över hela livslängden på byggprojektet från ritkiss fram till att byggnaden inte längre står kvar. Politiken måste underlätta för alla aktörer att samverka, och också rätta till sådant som blivit fel i det som redan är byggt, där det kan behövas speciella finansiella lösningar för energirenovering av flerfamiljshus där köpkraften är låg och ägaren inte har likviditet att själv finansiera en modernisering.

Innan globaliseringen gick i spinn och våra ekonomier började domineras av multinationella företag, däribland många internationella byggföretag, byggdes det mycket oftare med lokala byggmaterial och med hänsyn till den omgivande miljön. Idag kan man se samma sorts urbana byggnader oavsett lokala förhållanden, där standardiserade byggmaterial från globala

försörjningskedjor använts. Sådana byggnader har ofta större koldioxidfotavtryck och de har ofta slagits upp på platser som skulle ansetts riskabla om man utgått från lokalkännedomen. Genom att i högre grad designa och konstruera byggnader efter de lokala, kulturella och miljömässiga sammanhangen på plats ökar möjligheterna att använda och stödja lokala kompetenser och lokala byggmaterialföretag och därigenom förstärka såväl de sociala, miljömässiga som ekonomiska hållbarheten. Den "västerländska" livsstilen kan inte fungera som "role-model" för utvecklingen i resten av världen.

I utvecklingsländerna trycket att vara både "västerländska" och "moderna" i den byggda miljön är en viktig bidragande orsak till byggnader med högre koldioxidfotavtryck som förlitar sig på teknik och expertis som måste importeras. Detta är speciellt utmanande för infrastrukturutveckling. I många geografiska områden som lider av otillräcklig infrastruktur, kan den nuvarande byggmarknaden leverera "västerländska klimatpåverkande" lösningar billigare än låg-koldioxidutsläppsalternativ, speciellt när kostnadsperspektivet är finansiellt kort snarare än hållbart långt.

Standardisering och industriella processer har givetvis stort värde om de används på rätt sätt, men idag används de ofta för att skära kostnader på kort sikt, utan att överväga långsiktiga konsekvenser. Om vi återigen att uppföra byggnader och infrastruktur utifrån behoven hos lokalbefolkningen och lokala kulturella förhållanden, med mer snarare än mindre lokala material (helst förnybara eller återvunna sådana), och med hjälp av lokal kunskap om väder- och klimatrelaterade riskmönster, kan växthusgasutsläppen och klimatrelaterade risker för byggnader minskas avsevärt. Genom att återföra designen och konstruktionen av byggnader tillbaka till lokala kulturella och miljömässiga sammanhang är det också möjligt att skapa ökade möjligheter att använda och stödja lokala kompetens och lokala byggmaterialföretag och därigenom förstärka social hållbarhet samt miljömässig och lokal ekonomisk hållbarhet.

Grunderna i livet: sjukvård, tak över huvudet, livsmedelssäkerhet och anständigt arbete för alla måste vara en integrerad del av den politik som förhoppningsvis ska kunna leda fram till ett avtal i de kommande klimatförhandlingarna. Utan ett engagemang för social rättvisa och omfattande ekonomiska hållbara investeringar kommer knappast ett klimatavtal till stånd. Världens fackföreningar måste tillsammans med andra sociala och miljöengagerade grupper som värnar om en just omställning av våra ekonomier hjälpa världens länder att nå ett avtal. Regeringarna måste då öka den totala nivån på investeringar, och inte bara för klimatskäl, men också av ekonomiska återhämtningskäl och för att främja social rättvisa. Det är helt klart att den senaste tidens åtstramningsbaserade politik har lett till eftersatt

underhåll, urholkat yrkeskunnande i massarbetslöshetens spår, och dessutom snabbt ökande global ojämlikhet. Dessutom har de behövliga klimatsmarta investeringarna i t ex energieffektiva byggnader, förnybar energi och fossilfri kollektivtrafik uteblivit. Förutom att regeringarna måste föra en hållbar skattepolitik och investera mer och klimatsmartere måste de också införa miljömässiga och sociala klausuler i anbudshandlingarna för offentliga arbeten.

FN:s så kallade Stern-rapporten, om att det skulle bli mycket dyrare att leva med klimatförändringarna än att åtgärda dem genom att minska utsläppen, kallade ekonomins klimatpåverkan för världens största marknadsmisslyckande. Som fackföreningar måste vi säkerställa att politiken gör marknaden till sin tjänare för att nå demokratiskt uppsatta mål på effektivast möjliga sätt. Det är så marknader med omgivande goda regelverk kan fungera om politiken gör sitt jobb.

BYGGNADSMATERIAL

Ett byggmaterial som har dragit nytta av den globala standardiseringen på byggområdet är cementindustrin.

Cementproduktionen är en viktig källa till växthusgaser. Tillverkningen av cement är en av de mest energiintensiva av alla industriella tillverkningsprocesser, och i de kemiska reaktioner som producerar cement avges koldioxid. Cirka 10 % av koldioxidutsläppen som inte har med avskogning att göra kommer från cementindustrin. Cement är en viktig beståndsdel i tillverkningen av ett brett utbud av byggmaterial och byggprodukter som olika slags betong, murbruk, plattor och gatstenar. Dessa material utgör en viktig del av vår infrastruktur, men också en stor del av den totala klimatpåverkan, och denna måste minskas.

Praktiskt taget hela cementindustrins produktion används i byggsektorn. Dubbelt så mycket betong

används över hela världen som summan av alla andra byggmaterial tillsammans. Betong innehåller 10-15 % cement. Så mycket som 1,25 ton koldioxid släpps ut för varje ton cement. Cirka 4 miljarder ton cement kommer förmodligen att ha producerats globalt bara under förra året, 2014. Givet de beräknade befolkningsökningen på kanske tre miljarder människor fram till år 2100; och att nästan alla av dem kommer att bo i städer som ligger i utvecklingsländer, kommer byggbehoven framöver att bli enorma. Det sägs att de närmaste 30 åren kommer det att byggas lika mycket som hittills under hela jordens historia. Efterfrågan på alla typer av konstruktionsmaterial kommer att vara enorm. Vilka material vi använder, och hur vi tar fram dem, kommer att bli av yttersta vikt i det kommande klimatarbetet.

Den globala cementindustrin satsar på forskning och utveckling för att hitta sätt att minska sina utsläpp av växthusgaser. Hittills har det arbetet mest fokuserat på att minska användningen av fossila bränslen. Det är viktigt att skapa lika villkor på regler och utsläpp för cementindustrin för att säkerställa att denna sektor kan bidra till att minska växthusgaserna även på andra sätt. Cement kommer att behövas i framtiden, men alla de åtgärder som nämns nedan måste användas för att minska utsläppen (samma resonemang gäller dessutom för produktion av järn och stål):

- Om möjligt, använd andra material med samma eller bättre prestanda och lägre miljöpåverkan och utsläpp, gärna lokala material.
- Öka material-effektiviseringen, vilket minskar efterfrågan på cement/betong/stål eftersom mindre men mer ändamålsenliga material kan ge samma eller bättre prestanda och funktion.
- Öka återanvändning och återvinning av betong/cement/stål, eftersom det är under de första produktionsfaserna de största mängderna utsläpp genereras. När dessa material väl är tillverkade kan de återanvändas och återvinnas utan att utsläppen blir alls lika stora som om man skulle börja från början med nyproduktion.
- Energi-effektiviseringar i produktionen, där produkterna kan framställas med hjälp av mindre energi.
- Hitta sätt att minska eller upphäva koldioxidutsläppen från cement-/stålproduktion, med hjälp av byta till annat än fossila bränslen i processerna, men också hitta andra lösningar, t ex att avskilja och lagra koldioxid, så kallad CCS-teknik.
- Ta fram livscykel-redovisningsregler för utsläpp från cementproduktion, som inkluderar hur åldrandet påverkar utsläppen från cement. Vissa former av betong tar själv upp en del av de koldioxidutsläpp de orsakat när de åldras. (Detta gäller inte för stål, men även för stål behövs bra gemensamma regler för hur man ska redovisa utsläpp).

Givetvis behövs också redovisningsregler för skogsprodukter, där värdet av de olika saker som ingår i t ex skogscertifiering lyfts fram. Alla led i byggprocessen skulle gynnas av alla inblandade visste mycket mer om effekterna av alla de material som de har att välja mellan

när byggnader och andra konstruktioner designas, byggs, renoveras och rivs.

Att trä som byggmaterial har fått stå tillbaka för cement/betong och andra material har i många utvecklingsländer lett fram till att skog avverkas inte för att bli byggtimmer, och utan att man sedan säkrar återplantering. Istället bränns t ex skogen ned och ersätts med odlingar för palmolja, soja, och boskapsbete. Det frigörs då mycket stora mängder kol både från den brinnande skogen men också från allt kol som är bundet i marken och som frigörs när man på detta sätt ändrar markanvändningen. Dessutom hotar denna sorts markomvandling den biologiska mångfalden, människor som lever i och av skogen, vattencykeln både i området och nedströms osv. Dessutom finns det mindre timmer att bygga med framöver.

Det är viktigt att utbilda alla konsumenter om skogens roll i kolets kretslopp. I genomsnitt kan ett träd via fotosyntesen ta upp motsvarande 1 ton koldioxid för varje kubikmeter tillväxt, samtidigt som trädet producerar syre. Att bränna trä släpper ut det bundna kolet omedelbart. Låter man trä ruttna släpps kolet ut gradvis. Använder man trä i långlivade varor, t ex timmerhus eller trämöbler, finns kolet kvar bundet i produkten, speciellt om träprodukten återanvänds i ett nytt husbygge eller en restaurerad trämöbel.

För att kolinbindningen i skogarna ska fungera långsiktigt måste ett antal villkor vara uppfyllda. Skogsbruksmetoder ska respektera internationellt överenskomna principer för hållbart skogsbruk. Hållbart skogsbruk med långsiktiga förvaltningsplaner säkrar skogarnas långsiktiga hälsa och skyddar de ekosystemtjänster skogen erbjuder. Illegala skogsavverkningar är det certifierade hållbara skogsbrukets absoluta motsats.

Varje kubikmeter trä som används som ersättning för andra byggnadsmaterial minskar koldioxidutsläppen till atmosfären med i genomsnitt cirka 1 ton. Eftersom dessutom då trä ersätter andra byggmaterial, t ex cement eller stål, så undviks ännu mer koldioxidutsläpp,

mellan 1 och 2 ton beroende på vilket material som ersätts. Används trä i husväggar sparas också energi sett över byggnadens livscykel eftersom träets cellstruktur ger god värmeisolering. Trä håller på att bli ett allt mer eftertraktat byggmaterial.

Med bättre design och mer cirkulärt tänkande i ekonomin kan träbaserade produkter komma till nytta flera gånger när de återanvänds, återvinns och omvandlas till nya miljövänliga produkter. När ingen annan användning längre är möjlig kan energiinnehållet till slut också nyttjas i ett biobränsleeldat kraftvärmeverk, som både ger el och värme.

Data från tankesmedjan "Resources for the Future" konstaterar att världen förlorat nästan 13 miljoner hektar skog -ett område ungefär lika stort som England - varje år mellan 2000 och 2010. Det innebär att mer än 10 % av utsläppen av växthusgaser kommer från avskogning och skogsförstörelse. Å andra sidan skulle det vara möjligt att återplantera skog på mer än 2 miljarder hektar mark. Det motsvarar ett område dubbelt så stort som Kina, där det en gång växt skog och där man alltså har potential att återplantera skog.

En växande befolkning, en tilltagande urbanisering som ofta gör att man bygger på jordbruksmark, tvingar jordbruket att flytta till nya och ofta mindre gynnsam mark. Det leder ofta till skogsavverkning eller att man t.o.m. bränner ner skogar. Förändrade matvanor i en

växande världsbefolkning gör att palmolja-plantningar, soja-odlingar och boskapsbete flyttar in på mark där det tidigare växte skog. Det är också ibland fråga om olaglig avverkning där sedan ingen tar ansvar för vad som sedan händer i området. Speciellt i tropiska länder sätter detta ofta igång en cykel av markförstörelse som kan skapa landområden som inte har något ekonomiskt värde och är ekologiskt degraderade i flera decennier. Ser vi oss omkring i världen finns det exempel på där felaktig markanvändning satt spår i flera tusen år, t ex i Nordafrika.

Avskogning är dock en komplex fråga och kan ha många orsaker. Fattigdom och otillräckliga regler eller regelbrottslevnad på landsbygden bidrar ofta till illegal skörd av skogar i både liten och stor skala, ibland av fattiga familjer för hand, ibland av kapitalstarka aktörer med gigantiska maskiner. Trots miljarder dollar som investerats för att stoppa denna olyckliga utveckling, t ex i "Forest Law Enforcement Governance and Trade" (FLEGT)-processen, fortsätter den olagliga skogsavverkningen. Många fackförbund arbetar hårt för att minska den illegala avverkningen. Det indonesiska skogsarbetarförbundet KAHUTINDO har till exempel lanserat kampanjer mot illegala avverkningar, och samtidigt främja hållbar skogsskötsel.

FN:s olika REDD-initiativ syftar till att minska avskogningen och illegal avverkning. Det är dock mycket svårt för någon marknadsbaserad mekanism att betala för hållbart skogsbruk och återbeskogning så att det verkligen når alla inblandade under en skogs hela naturliga livslängd. För att lyckas ska en sådan betalningsmekanism stå emot de vinster som en illegal avverkare kan locka med, i alla fall i regioner där lag och ordning ännu inte är vardag.

Framtida utmaningar för skogs-, trä- och byggsektorerna

Våra industrisektorer använder enorma mängder av jordens naturresurser, vilket leder till allt större miljöpåverkan. Både efterfrågan på naturresurser och påverkan på miljön ökar i och med den snabba tillväxten i ekonomin som i sin tur drivs av ökningen av både den globala befolkningen och medelinkomsten år från år. Det är absolut nödvändigt att den totala efterfrågan på jordens naturresurser kan hållas inom planetens bärkraft, för att undvika överexploatering och miljöhot som annars kan drabba såväl både oss själva och kommande generationer. Det kommer att krävas att vi tillvaratar alla effektiviserings- och förbättringsmöjligheter i alla olika led i vår ekonomi för att både säkra vår egen och kommande generationers välfärd. Ekonomin kan inte fortsätta att utvecklas om det blir resursbrist vare sig på grund av överexploatering eller på grund av tilltagande miljöhot. Det gör att ekonomin, och alla dess olika sektorer, för sin egen skull måste söka sig bort från verksamheter som leder till att vi överskrider planetens bärkraft, t ex användning av fossila bränslen och skogsskövling.

Samtidigt är utvecklingen i det globala Syd beroende av att deras invånare och ekonomier kan använda mer resurser än de gör idag för att de ska komma ur fattigdomens grepp. Dock måste utvecklingsländerna nå välstånd på ett hållbart sätt utan att gå via den

“västerländska” livsstilen, vars slit- och slängaktiga konsumentbeteende tär hårt på planeten redan nu, trots att de flesta av jordens miljarder människor knappt bidrar alls till resursslöseriet.

Offentlig sektor har en dubbel roll i våra samhällens arbete med att få till hållbara försörjnings- mönster. För det första måste det offentliga sätta upp regler, inklusive skatter, som gör det företagsekonomiskt och hushållsekonomiskt lönsamt att vara hållbar. Samhällsekonomiskt är det givetvis lönsamt att vara hållbar, och politikens uppgift blir därmed att göra all verksamheter också samhällsekonomiskt lönsamma. För det andra måste det offentliga sköta sina egna verksamheter på ett hållbart sätt, och i och med allting det offentliga upphandlar kan just hållbara upphandlingsregler bli ett kraftfullt politiskt verktyg. Det rika Nord måste dessutom hjälpa det fattiga syd med hållbarhetsarbetet, och det är också en politisk uppgift.

Grunderna i livet: sjukvård, tak över huvudet, livsmedelssäkerhet, och anständigt arbete för alla måste vara en integrerad del av den politik som förhoppningsvis ska kunna leda fram till ett avtal i de kommande klimatförhandlingarna. Utan ett engagemang för social rättvisa och omfattande ekonomiska hållbara investeringar, där det rika Nord måste hjälpa det fattigare Syd, kommer knappast ett klimatavtal till stånd. Världens fackföreningar måste tillsammans med andra sociala och miljöengagerade grupper som värnar om en just omställning av våra ekonomier hjälpa världens länder att nå ett avtal. Regeringarna måste då öka den totala nivån på investeringar, och inte bara för klimatskäl, men också av ekonomiska återhämtnings-skäl och för att främja social rättvisa. Det är helt klart att den senaste tidens åtstrammingsbaserade politik har lett till eftersatt underhåll, urholkat yrkeskunnande i massarbetslöshetens spår, och dessutom snabbt ökande global ojämlikhet. Dessutom har de behövliga klimatsmarta investeringarna i t ex energieffektivare byggnader, förnybar energi och fossilfri kollektivtrafik uteblivit. Regeringarna måste föra en hållbar skattepolitik och investera mer och klimatsmartare. Dessutom måste de också införa miljömässiga och sociala klausuler i anbudshandlingarna för offentliga arbeten.

SYSSELSÄTTNINGSEFFEKTER AV EN KRAFTFULL KLIMATPOLITIK

Den förändrade klimatet och hur vi anpassar oss till det kommer att påverka skogs-, trä- och byggbranschen på flera sätt, både hur många som antagligen kommer att jobba i dem, och hur dessa arbeten kommer att bedrivas när de ska bidra till en mer hållbar ekonomi. I ILO/UNEP/IFS-rapporten “Att arbeta mot en hållbar utveckling”

beräknas att runt 1 % av den globala sysselsättningen - 30 miljoner jobb - mestadels i energiintensiva branscher som drivs av fossil bränslen, kommer att gå förlorade i en övergång till en mer hållbar ekonomi. Å andra sidan beräknas att det kommer att tillkomma 45-75 miljoner jobb, varvid den totala sysselsättningen blir 0,5 till 1,5 % högre. En ekonomi mer baserad på förnybara resurser istället för på icke-förnybara resurser beräknas vara mer arbetsintensiv och också mer rättvis sett till hur vinsterna av det som ekonomin produceras fördelas. En mer cirkulär ekonomi där vi underhåller, reparerar och återanvänder det som vi redan har producerat, och därmed säkerställer att de värden vi redan skapat inte går till spillo så lätt till, innebär fler jobb men mindre åtgång av jungfruliga naturresurser.

UNEP förutspår att omkring 20 miljoner nya jobb kommer att skapas i sektorer som sysslar med förnybar energi fram till år 2030. Bara inom EU beräknar man att 2 miljoner nya jobb skulle skapas av att modernisera och bättre isolera gamla byggnader. Vinsterna av sådana åtgärder skulle uppkomma på många områden: förbättrad energieffektivitet, höjd energisäkerhet, minskad energi-fattigdom hos konsumenter med dålig ekonomi, bättre hälsa och social sammanhållning. Alla hållbarhetsaspekter påverkas i rätt riktning i och med att man minskar utsläpp, social segregation och arbetslöshet med ett och samma åtgärds paket.

Å andra sidan, om dessa nya hållbarhetskapande jobb ska bli så bra gjorda att alla önskade effekter uppnås måste de föregås av utökad yrkesutbildning av dem som är på väg in i arbetslivet och vidareutbildning och kompetensutveckling av den befintliga arbetskraften. Å andra sidan öppnar detta också för att locka in grupper som annars kanske skulle gå arbetslösa på arbetsmarknaden, vilket är extra viktigt för att komma tillrätta med utanförskapsproblematiken. Yrkesutbildningar och ny teknik måste också göras tillgängliga i utvecklingsländerna. Arbetstagarna och deras representanter måste involveras i alla hållbarhetskapande utbildnings- och utvecklingsinsatser för att de ska lyckas.

Andra branscher borde inspireras av hur skogssektorns alla aktörer arbetat med skogscertifiering och spårbarheten av var en produkt kommer ifrån och hur den har tagits fram, både gällande miljöeffekter och sociala hänsyn. Facken har varit engagerade i dessa aktiviteter i mer än ett decennium. Även om grundläggande sociala villkor har kodifierats återstår dock fortfarande mycket arbete för att utbilda t ex revisorer och certifieringsorgan för att säkerställa att allt verkligen går rätt till i alla led. Fler aspekter, både miljömässiga och sociala, kan sedan föras in så att certifieringarna hela tiden utvecklas och säkras att allt fler hållbarhetsaspekter ryms.

Våra organisationer har åtagit sig att avsätta resurser för att främja:

- en ekonomiskt och socialt rättvis hållbarhetsomställning av våra samhällen som respekterar de olika kulturernas särart,
- yrkesutbildning och lärlingsutbildning för att denna och nästa generation av arbetare ska kunna använda ny klimatsmart teknik,
- att alla sociala normer i frivilliga skogscertifieringssystem både verkställs och efterhand skärps, med särskilt fokus på mänskliga rättigheter och arbetstagarnas rättigheter,
- en politisk agenda som:
 - > genom lagstiftning, offentlig upphandling, och innovativa finansieringslösningar stödjer energieffektivisering och renovering av det befintliga byggnadsbeståndet.
 - > stöder offentliga investeringar i energismart infrastruktur.
 - > fjärrar sig från den åtstramningspolitik som leder till hållbarhetsarbetet stannar upp, och en ökad ekonomisk ojämlikhet.
 - > riktar stöd och bistånd till investeringar och projekt som underlättar en klimatsmartare livsstil, vilket ofta också främjar ökar jämställdheten i samhället.
 - > som följer "förorenaren betalar"-principen, och att den som är med och löser miljöproblem också kan få en ersättning för detta.

REGERINGARNAS ROLL

Hållbarhetsomställningen av våra samhällen kommer att bli en välbehövlig ekonomisk injektion som också förbättrar många sociala förhållanden som är speciellt viktiga för våra fackliga medlemmar: minskad risk för klimatförändringens negativa konsekvenser, sjunkande arbetslöshet, förbättrade arbetsförhållanden, och förbättrade levnadsförhållanden. Moderniserade stadsdelar, inklusive daghem, skolor och sjukhus gynnar alla, såväl fackliga medlemmar som deras barn och föräldrar. Men för att få igång alla byggprojekt som föreslagits av experterna måste en rad beslut verkligen också klubbas igenom på en rad olika politikområden.

och infrastrukturprojekt. Det går också att sätta upp mål och stödprogram. Regeringarna har också en direkt konsumentroll. Nuvarande regler om offentlig upphandling syftar till att garantera en rättvis och öppen konkurrens för att få bästa förhållandet mellan kvalitet och pris. Sociala och miljömässiga klausuler skulle behöva byggas in i upphandlingsförfarandena. Det går t ex att tänka sig klausuler om att det ska ingå att ge utbildning till unga arbetslösa och nyanlända invandrare i vissa upphandlingsprojekt. Anbudsförfarandet ska inte bara handla om kostnader, utan måste också kunna rymma utvecklingen av humankapital och socialt kapital, som kan ha ett långsiktigt värde många gånger större än summan på upphandlingen. Vissa utvärderingar av sociala investeringar har pekat på att de betalar sig flera gånger om. Upphandling ska också kunna främja innovativa lösningar, så kallad teknikupphandling. Som ett minimum borde offentliga projekt kräva att budgivare:

- använder bästa miljöval
- använder certifierade produkter där sådana system finns på plats, till exempel skogscertifiering
- lever upp till sociala kriterier och ILO: s grundläggande regler i sina anbud.

EU-lagstiftningen accepterar redan att kriterier kopplade till hållbar utveckling, gällande t ex hållbar skogsförvaltning, kan användas i upphandlingar. I själva verket finns det en lång historia där politik använts i upphandlingslika situationer för att främja lärlingsutbildning, kompetensutveckling, löner, arbetstider, hälsa och säkerhet, och motverka barnarbete och tvångsarbete, som gjort våra samhällen bättre. Offentliga myndigheter kan välja ett brett utbud av hållbara alternativ i sina upphandlingar så länge de inte diskriminerar på grund av nationalitet. Regeringarna bör således införa miljömässiga och sociala klausuler i samtliga anbudshandlingar för offentliga arbeten.

Morgondagens klimatinvesteringar kan inte vara beroende av finansiering från öronmärkta skatter eller sålda utsläppsrättigheter. Regeringarna måste öka den totala nivån på investeringar, och inte bara för klimatskäl, utan också av ekonomiska strukturomvandlande återhämtningskäl och för att främja utbildning och social rättvisa. Det är helt klart att åtstramningarna i många länder varit en bidragande orsak till den långdragna och djupa krisen, ökad global ojämlikhet, och att klimatomställningen i många länder avstannat.

Våra länders regeringar måste ta på sig ansvaret för få till en samordnad omställning till en hållbar ekonomi, vilket kommer att kräva att sektorer och länder samarbetar. Detta kan ske genom ekonomiska incitament, som skatter och subventioner, men också från flera olika typer av mer administrativa styrmedel. Genom sin politiska makt som tillsynsmyndigheter kan regeringar sätta upp normer och regler, t ex för nya byggnader

För att få till en hållbar samhällsutveckling är det inte bara det offentliga klimatinvesteringarna som ska utvärderas utifrån sin klimatpåverkan, utan givetvis ska alla offentliga investeringar hållbarhetsgranskas. Dessutom måste regeringarna, t ex via skattesystemet, uppmantra alla företag och hushåll att också ta in klimat- och hållbarhetsaspekter i alla sina investeringar.

Investeringar i effektiv teknik med låga växthusgasutsläpp ökar, men de ökar tyvärr alldeles för långsamt. Befintlig klimatsmart teknik, t ex passivhus, måste bli praxis. Politiken måste hjälpa till att avhjälpa alla faktorer som på olika sätt hindrar spridningen av tekniska klimatsmarta innovationer. Eftersom dessa tekniker ofta tas fram i den rika världen måste sedan även utvecklingsländerna få tillgång till de klimatsmarta teknikerna så snabbt som möjligt.

Byggindustrin har lägre investeringar i forskning och utveckling än de flesta andra branscher. Stora företag är ofta också mer innovativa än små och medelstora företag - vilket är ett allvarligt problem eftersom mer än 90 % av byggföretagen i världen är mikroföretag, som sysselsätter färre än tio anställda. Ett viktigt instrument för att öka "kvaliteten på arbete" och produktivitet skulle vara investeringar i yrkesutbildning, vidareutbildning och kompetensutveckling av befintlig arbetskraft. I byggbranschen skulle klimat- och hållbarhetsperspektivet kanske också öppna för att bryta könsbarriären – det faktum att byggbranschen är väldigt mansdominerad. Yrkesutbildningar med klimat- och hållbarhetsförtecken skulle också vara ett utmärkt tema för tekniköverföring till utvecklingsländer.

Skogs-, trä- och byggbranschen måste också fås att samarbeta mer, både inom och mellan branscherna, så att hela leveranskedjor kan göras hållbarare och att erhållen klimat- och hållbarhetskunskap – "best practice" – kan spridas till alla aktörer. Inom byggsektorn ses alltför ofta

olika entreprenörer och leverantörer som konkurrenter snarare än partners. Kunskapen i alla våra branscher måste också komma till gemensam användning och integreras i stadsplaneringen för att de stora klimat- och hållbarhetsvinsterna som potentiellt skulle kunna uppstå om alla gjorde rätt i alla led verkligen materialiserar sig.

BEHOVET AV ATT BYGGA ALLIANSER

För att lyckas med hållbarhetsomställningen behövs en både samarbetsinriktad och samordnad strategi.

I många fall är det en trepartsöverenskommelse, involverande både politiken och arbetsmarknadens parter - regeringar, arbetsgivare och arbetstagare – som måste samarbeta för att åstadkomma de nödvändiga förändringarna. Kombinationen av regeringarnas lagstiftningsmakt och upphandlingsverktyg, med företagets tillgång till kapital och teknik, och arbetstagarnas yrkeskunskande och arbetstimmar ger tillsammans rika möjligheter till verklig förändring om all arbetar åt samma håll med ett gemensamt mål för ögonen.

Arbetstagarna måste också söka sig andra partners för att driva omställningen till ett hållbart socialt rättvis samhälle med låga växthusgasutsläpp framåt. På alltför många platser runt om i världen fungerar trepartssamtalen dåligt eller inte alls, men omställningen måste ändå komma till stånd, och då kan andra allianser vara ännu viktigare för att kunna bidra i positiv riktning.

Samarbete med möjliga allianspartners bör fokusera på de organisationer vars engagemang för social rättvisa antingen redan är i linje med våra. Miljörörelsen, internationella solidaritetsrörelser, grupper för grönt och ekologiskt byggande, grupper för "mindre" skogsmarkägare är naturliga partners i rättvisefrågor och skogsfrågor.

Ett antal partnerskap och koalitioner finns redan:

- Det europeiska bygg- och träfacket EBTF deltar i projektet "Build Up Skills" som är en strategisk satsning för att öka utbildning av hantverkare, byggnadsarbetare och systeminstallatörer inom byggsektorn. EBTF är också medlem av kampanjorganisationer Renovera Europa och koalitionen för energibesparingar.
- Det kroatiska byggnadsarbetarfacket SGH är involverade i projektet CROSKILLS som syftar till att bygga upp kompetens på energiområdet för alla som jobbar byggsektorn, och de förbereder också nya delar i yrkesutbildningen. En nationell färdplan syftar till att påverka de dagliga rutinerna inom byggsektorn.
- Indonesiska skogsarbetarfacket KAHUTINDO är en av grundarna av en gemensam intressenförening för sociala konsekvensanalyser. Tillsammans med det civila samhällets organisationer och andra intressenter försöker föreningen säkra lokalbefolkningens och arbetarnas intressen höja klimatmedvetenhet och främja yrkesfärdighetsträning. Ett projekt är en "spara skog för att rädda jobb för att rädda människor" -kampanj.
- Det spanska byggnadsarbetarfacket MCA-UGT har tillsammans med arbetsgivarorganisationer lanserat utbildningar i energieffektivitetsrenoveringar av byggnader, och projekt för att främja gröna stadsdelar där öka mängden och värdet av olika ekosystem-tjänster, som odling av ätbara grödor, kulturella värden, bättre luftkvalitet och biologisk mångfald.
- Tyska byggnadsarbetarfacket IG BAU är en del av en klimatalians som har främjat samhällsnyttiga klimatinvesteringar som gynnat låginkomsttagarfamiljer. I alliansen stöder även miljöorganisationer anständigt arbete och minimilöner, medan sociala aktörer som facken stödja progressiva miljökrav – man hjälper varandra med argument och sprider varandras budskap och kunskap. I ett projekt syftande till att minska anläggningsmaskinernas (elgeneratorer och bulldozers) utsläpp, som skadar både människors hälsa (arbetsmiljö) och ekosystemens hälsa, har IG BAU delvis lyckats få partikelfilter installerade. Skillnaden i luftkvaliteten är anmärkningsvärt.
- Svenska LO-TCO-biståndsnämnden driver ofta internationellt fackliga utvecklingssamarbete tillsammans med andra grupper och intressenter, och vinner därmed både mer inflytande och kunskap. Man bedriver projekt i utvecklingsländer för att främja en jämnare fördelning av makt, bidra med mer resurser för att utrota fattigdom och stävja klimatförändringen och återuppbygga försämrade ekosystem. Projekten syftar också till att främja jämlikhet och social välfärd, och att stärka demokratin.

- Europafacket EFS och British TUC har medverkat i ett prisbelöntprojekt där brittiska byggnadsarbetarmedlemmar i UCATT tillsammans med den social bostadsleverantör Wakefield bygger sociala bostäder med banbrytande grön teknik i kombination med traditionell byggteknik. Klimatutsläppen minskade, man bidrog till kompetensutveckling, lokalsamhället engagerades, hyresgästernas livsstilar förändrades i en hållbar riktning samtidigt som deras utgifter och fattigdom minskades i takt med att energikostnaderna gick ned. Projektet bygger Storbritanniens största noll-utsläpp-bostadsområde.
- Det argentinska byggnadsarbetarfacket UOCRA tar fram utbildningar, handböcker och praktiska projekt som främjar god miljöpraxis. Man bygger till exempel enkla soldrivna värme- och elgeneratorer samt biokokare som omvandlar biomassa till biogas till spisar och lampor, samtidigt som man får bra gödsel som en biprodukt. En liten investering bidrar till att främja alla dimensioner av hållbar utveckling.
- Österrikiska byggnadsarbetarfacket Gewerkschaft Bau Holz (GBH) och arbetsmarknadens parter inom byggbranschen har fått regeringen att införa en renoveringscheck, som kan användas i bostäder och kommersiella byggnader. En finansierings-sökande måste renovera själva byggnaden, inkluderande fönster, översta våningens tak och konvertera till ett klimatsmart värmesystem. Ett energicertifieringsintyg behövs både före och efter renoveringen. Endast fakturor från etablerade hantverksföretag godkänns. Den statliga finansieringen beräknas att leda till en sju gånger så hög total investering, där skatter och sociala avgifter beräknas komma att täcka den initiala finansieringen enligt planerna. Hittills har 80 000 projekt, omfattande 400 miljoner euro, fått bidrag.

Slutsatser:

Vår ekonomi ska utveckla och bygga upp, inte förstöra, förutsättningarna för liv på planeten Jorden. Vi måste bygga ett samhälle, och inom det en ekonomi, som kan tjäna denna och kommande generationers välfärd så att alla kan leva ett bra liv. Vi måste lära oss inte bara man designar hållbara byggnader, men också ett hållbart samhälle och ett hållbart levnadssätt, där vi inte bara underhåller, utan också uppgraderar, allt det vi redan en gång har konstruerat. Så småningom kanske vi måste demontera och återanvända delarna - men den nuvarande samhällsordningen där vi sliter ut och slänger det vi lagt möda på att producera måste förändras. Vi behöver en mycket mer cirkulär ekonomi!

FN:s så kallade Stern-rapporten, om att det skulle bli mycket dyrare att leva med klimatförändringarna än att åtgärda dem genom att minska utsläppen, kallade ekonomins klimatpåverkan för världens största marknadsmisslyckande. Som fackföreningar måste vi säkerställa att politiken gör marknaden till sin tjänare för att nå demokratiskt uppsatta mål på effektivast möjliga sätt. Det är så marknader med omgivande goda regelverk kan fungera om politiken gör sitt jobb.

Tack till

Tack till alla som bidragit i processen att ta fram detta dokument:

Johan Lindholm, Per-Olof Sjöö, Dietmar Schäfers, Pierre Cuppens, Walter Schiavella, Ambet E. Yuson, Domenico Pesenti, Alain Clauwaert, Sam Häggglund, Christer Wälivaara, Lisa Bauch, Castro Romina, Yngve Daoson, Edward Miller, Rolf Gehring, Andreas Huss, Dörthe Weimann, Domagoj Ferdebar, Laura van den Heuvel, Teodoro Escorial, Rulita Wijayaningdyah, Claudio Gomes da Silva, Mercedes Landolfi, Jin Sook Lee

Kristian Skånberg stod för faktainsamlandet, William V Street Jr för slutredigeringen och Marion Hellmann för projektledningen.

Ordlista

Building and Wood Workers' International - BWI - är global facklig federation av fria och demokratiska fackföreningar med medlemmar i bygg-, byggnadsmaterial-, trä- och skogsbranschen. BWI, eller BTI (Byggnads- och Träarbetar-Internationalen) som den heter på svenska, samlar cirka 326 fackföreningar som representerar cirka 12 miljoner medlemmar i 130 länder. Huvudkontoret finns i Genève, Schweiz. Regionkontor och projektkontor finns i Panama, Malaysia, Sydafrika, Indien, Burkina Faso, Curacao, Chile, Kenya, Ryssland, Peru och Brasilien. Vårt uppdrag är att främja utvecklingen av fackföreningar i våra branscher över hela världen och att främja och förstärka arbetstagarnas rättigheter inom ramen för en hållbar utveckling. BTI har ett nära samarbete med European Federation of Building and Wood Workers (EBTF), Nordiska Byggnads- och Träarbetarfederationen (NBTF), Internationella fackliga samorganisationen (ITUC) och den globala fackliga sektorsfederation (GUF). BTI har en särskild rådgivande status till FN:s ekonomiska och sociala kommitté och är engagerad i olika internationella organisationer, t ex Internationella arbetsorganisationen (ILO), Internationella organisationen för tropiskt timmer (ITTO), livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO), men även internationella arbetsgivarorganisationer, såsom Confederation of International Entrepreneurs' Associations (CICA) och i regionala och internationella finansiella institutioner, t ex i Världsbanken och Världshandelsorganisationen (WTO).

Europeiska Byggnads- och Träarbetarfederationen för byggnads- och träindustri (EBTF) är den europeiska fackliga federationen för byggindustrin, byggmaterialindustrin, trä- och möbelindustrin och skogsindustrin. EBTF har 76 medlemsförbund i 34 länder och representerar totalt 2 miljoner medlemmar. EBTF är en medlemsorganisation i Europeiska fackliga samorganisationen (EFS) och har sitt huvudkontor i Bryssel. Federations huvuduppgift är att företräda sina förbund och medlemmar i Europa och hjälpa dem att försvara arbetarnas rättigheter och intressen i berörda branscher.

NBTF, Nordiska Byggnads- och Träarbetarfederationen, grundades 1952 och representerar bygg-, trä- och skogsarbetare i de fem nordiska länderna. För närvarande har federationen 24 medlemsförbund och 410 000 enskilda medlemmar.

Hur trä- och byggbranschen kan bidra till ett bättre klimat – ett arbetstagarperspektiv

Byggnads- och Träarbetar-Internationalen

54 route des Acacias
CH-1227 Carouge GE
Schweiz

Tel.: +41 22 827 37 77
Fax: +41 22 827 37 70
Email: info@bwint.org
www.bwint.org

BTI
Byggnads- och
Träarbetar-Internationalen
www.bwint.org